

ХРОНІКА, БІБЛІОГРАФІЯ, ПЕРСОНАЛІЇ MEETINGS, BIBLIOGRAPHY, PERSONALIA

ДО ЮВІЛЕЮ ПРОФЕСОРА АНАТОЛІЯ СВДЗИНСЬКОГО IN HONOUR OF PROFESSOR ANATOLIY SVIDZINSKY ON THE OCCASION OF HIS 70TH BIRTHDAY

Анатолій Свідзинський народився 1 березня 1929 р. в м. Могилеві-Подільському Вінницької області. Його батько Вадим Свідзинський походив із сім'ї священника Євтимія Свідзинського. Велика сім'я отця Євтимія дала українському народові одного з найкращих поетів ХХ століття Володимира Свідзинського. Мати Клеопатра була вчителькою фізики.

З 1931 до 1939 р. батьки Свідзинського мешкали в Жмеринці, на початку літа 1939 р. сім'я переїхала до Києва, а в 1945 р. — до Львова, де в 1946 р. Анатолій вступив у Львівський технологічний інститут будматеріалів, а в 1949 році перевівся на другий курс Львівського університету на фізико-математичний факультет.

У 1952 році А. Свідзинський закінчує з відзнакою фізичне відділення фізико-математичного факультету й отримує рекомендацію до аспірантури. Перший і частину другого року аспірантури А. Свідзинський працює під керівництвом провідного фізика-теоретика Львівського університету професора Василя Міліянчука. Пізніше продовжує роботу в Москві під керівництвом видатного вченого Миколи Боголюбова. Кандидатську дисертацію на тему “Метод функціонального інтегрування в теорії функцій Гріна” захищає в 1956 році у Львові. Найважливішим результатом цієї дисертації є одержання неаналітичної залежності функції Гріна від константи зв'язку у квантовій електродинаміці. Цей результат увійшов у класичну монографію Миколи Боголюбова і Дмитра Ширкова з квантової теорії поля.

З 1956 р. А. Свідзинський працює асистентом кафедри математичної (згодом — математичної і теоретичної) фізики Харківського політехнічного інституту. У 1960 році в Харкові створюється Фізико-технічний інститут низьких температур АН УРСР, куди А. Свідзинський і переходить. У 1972 р. А. Свідзинський захищає докторську дисертацію з теорії надпровідності на тему “Струмові стани в просторово-неоднорідних надпровідних системах”. Вона містить низку важливих результатів. Один із них — це застосування методу параметризації T -експоненти на основі формули Пуассона для побудови функціонального інтеграла для статистичної суми надпровідника. Це дозволило вийти за рамки традиційного методу узагальненого самоузгодженого поля, розв'язати рівняння теорії надпровідності в локальному наближенні і побудувати рівняння магнетної гідродинаміки надпровідників, а також побудувати мікроскопічну теорію ефекту Джозефсона.

Важливим результатом, отриманим у докторській дисертації, стала теорія надпровідних контактів. А. Свідзинському вдалося розв'язати декількома способами задачу про струмові стани в контакті надпровідник – нормальний метал – надпровідник, що фігурувала у списку найскладніших проблем, який складав двічі лауреат Нобелівської премії Джон Бардін. Публікацією точного розв'язку цієї задачі А. Свідзинський на рік випередив Дж. Бардіна зі співробітниками. У дисертації міститься також теорія струмових станів у надпровідних контактах в області температур, близьких до кригічної. Ця елегантна теорія була побудована в спільній роботі трьох авторів — В. Галайка, А. Свідзинського і В. Слюсарєва.

1975 р. А. Свідзинський переїхав до Сімферополя, де був прийнятий на роботу в Сімферопольський державний університет. У цей період учений розвиває далі нові методи теорії надпровідних контактів, отримує загальну формулу для струму в системах слабкої надпровідності, яка містить у собі цілу низку старих і нових результатів. Ці результати увійшли в завершену в Сімферополі монографію “Пространственно-неоднородные задачи теории сверхпроводимости” (Москва, Наука, 1982), яка побудована значною мірою на роботах автора, містить дуже компактний і чіткий виклад найважливіших результатів мікроскопічної теорії надпровідності.

У 1993 році А. Свідзинський на пропозицію уряду України переїжджає на Волинь з метою організації на базі педінституту університету в Луцьку. Він стає першим ректором цього університету, організовує колектив на розбудову основних структур університету, зокрема збільшує приблизно вдвічі кількість факультетів. У 1995 р. А. Свідзинський залишає посаду ректора і віддається викладацькій та науковій роботі. Ще під час роботи ректором розпочинає працю над посібником “Математичні методи теоретичної фізики”, що принципово вирізняється орієнтацією на методи, розроблені в добу квантової фізики. Цей посібник вийшов у світ у 1998 році.

Для А. Свідзинського характерний широкий діапазон наукових інтересів. У кінці 80-х років під час дискусії навколо будівництва Кримської атомної електростанції він досліджує широке коло проблем, пов’язаних з атомною енергетикою, на початку 90-их років публікує праці з культурології, філософських проблем природознавства та історії. Цей бік діяльності А. Свідзинського знайшов належну оцінку як у світських, так і в церковних колах української громадськості. У січні 1999 року Патріарх Філарет нагородив А. Свідзинського орденом Архистратига Михаїла.

Редакційна колегія “Журналу фізичних досліджень”, колеги-фізики широко вітають професора Анатолія Свідзинського з його славним ювілеєм і бажають йому міцного здоров’я та довгих років плідної праці.

ІЗИНГІВСЬКІ ЧИТАННЯ

(Львів, 20 травня, 1999)

ISING LECTURES

(Lviv, May 20, 1999)

Протягом трьох останніх років Інститут фізики конденсованих систем НАН України спільно з кафедрою теоретичної фізики Львівського державного університету імені Івана Франка проводять у травні Ізингівські читання — семінар, присвячений фізиці критичних явищ. Цьогорічні Ізингівські читання відрізнялися від попередніх: виступали лише молоді науковці, які тільки починають дослідження у фізиці критичних явищ і фазових переходів. Очікувалося, що доповідачі обговорять формулювання задач, які вони розв’язують, покажуть місце цих задач у статистичній фізиці і фізиці конденсованих систем. Не секрет, що добре сформульована задача є запорукою успіху подальшого дослідження, тому завжди корисно обговорити ще раз цей важливий фрагмент кожного наукового проекту. У цілому доповідачі продемонстрували досить широке розуміння проблем, доступно пояснюючи і свої результати, і результати інших дослідників. На семінарі були присутні не лише співробітники Інституту фізики конденсованих систем НАН України та кафедри теоретичної фізики Львівського державного університету імені Івана Франка, але й студенти, які також починають свої наукові студії. Думається, що семінар був корисний, а різні деталі виголошених доповідей ще не раз будуть предметом неформальних обговорень. Назвемо доповідачів та теми їхніх виступів: Остап Баран “Ізингівські моделі зі спіном 1”; Тарас Яворський “Показник поправки до скейлінгу в розведених системах”; Роман Мельник “Критична поведінка бінарної симетричної суміші”; Святослав Кондрат “Деякі питання статистичної теорії самоасоційованих систем”; Андрій Ровенчак “Потенціал взаємодії між атомами гелію”; Кирило Табунщик “Термодинаміка псевдоспін-електронної моделі”.

Олег Держко